

szállásterületét, gyakorlatilag a történelmi államterületet jelenti **I**.

További fontos cél színvonalas geoinformatikai háttéranyag összeállítása *a kormányzat, illetve a köz- és felsőoktatás számára*, valamint közkinccsé tétele, hogy közérthető és elérhető legyen a társadalom széles rétegei számára a Magyarországról és a Kárpát-medencéről *tudományos* alaposággal készített ismeretanyag.

A hagyományos (nyomtatott) változat mellett, a világhálón megjelenő MNA esetében alapvető törekvésünk az interaktív elemzési, keresési lehetőség megvalósítása, a kor technikai elvárásainak megfelelő *interaktív digitális nemzeti geoinformatikai rendszer kialakítása* és annak feltöltése az MNA tartalmával. A *külföld* hiteles és nemzetközi színvonalú *tájékoztató* érdekében elengedhetetlen az MNA 2018-tól megjelentetni tervezett négy kötetének *angol* nyelvű kiadása (a magyar mellett), illetve *online közzététele*.

A *hagyományos, papír alapú kiadás* a legfontosabb témaköröket *négy önálló kötetben* (A magyar állam és helye a világban, Természeti környezet, Társadalom, Gazdaság), *reprezentatív minőségben* dolgozza fel, mely inkább célozza a tudományos ismeretterjesztést, mint a magas tudományt. Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy a hosszú idő alatt előkészített, hagyományos, papír alapú kötetek megjelenésük pillanatában gyakran már kevésbé aktuális információt is tartalmazhatnak, és a mai olvasóközönség jelentős része kevésbé vonzódik hozzájuk, az utókor szempontjából azonban mégis rendkívül *fontos kordokumentum*nak számítanak. A szinte naprakész tájékoztatást és a széles társadalmi rétegekkel való kapcsolattartást pedig a 2021-től fokozatosan megjelenő *digitális változat*, az *e-MNA* fogja vállalni az *atlasz honlapján* (www.nemzetiatlasz.hu).

Atlaszszorozatunk egyes köteteinek *fejezetei saját színvonalon* rendelkeznek, melyek az olvasó könnyebb tájékozódását segítve a lapok oldalán, az alcímekben, az ábrákra és képekre utaló hivatkozásokban tűnnek fel. A szigorúan vett tudományos publikációktól eltérően, de a nemzeti atlaszoknál alkalmazott gyakorlatnak megfelelően az egyes fejezeteknél a szerzőknek csak a nevét adjuk meg, adataik (tudományos minősítés, beosztás, elsődleges munkahely neve és városa) az egyes kötetek végén (*Szerzők, irodalom és források*) található meg. A mű jellegének köszönhetően a szövegben nem szerepelnek szakirodalmi hivatkozások, lábjegyzetek, ezért a szöveg írásához, az ábrák megszerkesz-

téséhez felhasznált vagy a témakörben további magyar nyelvű tájékozódást kínáló szakirodalomra, egyéb forrásokra, a fényképek szerzőire szintén az imént említett fejezetben bukkanhat rá a kedves olvasó. A fentiekkel (és sok esetben a helyhiánnyal) összefüggésben az egyes témaköröket látványossá tevő ábrák (térképek, táblázatok, grafikonok, diagramok) és fényképek nem tartalmazzák a szerzők nevét és az elkészítésükhöz esetleg szükséges forrásokat. Az atlasz e fontos alkotóelemeinek adatai szintén a *Szerzők, irodalom és források* fejezetben található. Az egyes ábrák és fényképek címét, előfordulási helyét az *ábra- és képjegyzékek* tartalmazzák, nagymértékben segítve ezzel célirányos keresésüket. A fenti illusztrációkon kívül az atlasz használatát segítik, a szöveg olvasását tartalmilag színesítik a bizonyos szakkifejezésekhez, fogalmakhoz, érdekes jelenségekhez kapcsolódó (sokszor önálló ábrákat, képeket is tartalmazó) *szövegdobozok*, melyeket az adott fejezet színével emeltünk ki.

Az egymás után megjelenő kötetek mindegyike *rövid, áttekintő*, azonos címet viselő (*Magyarország dióhéjban*) fejezettel kezdődik, mely három oldalon az ország legfontosabb adatait ismerteti, térképek segítségével pedig az adott évben aktuális közigazgatási beosztást, illetve a Kárpát–Pannon-térség általános földrajzi viszonyait (domborzat, vízrajz, település- és közlekedési hálózat) mutatja be.

Abból a tényből kiindulva, hogy az anyanyelvi szókészlet fontos részei a *földrajzi nevek*, melyek védelméről főként a térképek gondoskodhatnak, az MNA-ban az egyes földrajzi (pl. domborzati, vízrajzi, táj- és település-) neveket – államhatároktól függetlenül – a magyar nyelvű kötetekben *magyarul* használtuk. Közülük azokat, illetve idegen nyelvű megfelelőiket, melyek Magyarország határain kívül lelhetők fel, az egyes kötetek végén külön *névjegyzékben* gyűjtöttük csokorba.

Az MNA új kiadásának másodikként megjelenő kötete, a *Társadalom*, egymásra épülve mutatja be a *népesség számának változását, térségi eloszlását, természetes népmozgalmát, vándorlását*, a legkülönbözőbb szempontok (pl. nem, életkor, családi állapot, etnikum, vallás, iskolázottság, foglalkozás, társadalmi tagozódás) szerinti *összetételét, a településállomány állapotát és változásait* országunk (és lehetőség szerint hazánk, a Kárpát-medence) területére vonatkozóan. A hazai és nemzetközi előzményekhez képest teljesen új az *életkörülményekkel, életminőséggel* foglalkozó szintetizáló

fejezet. Az MNA 1989. évi kiadásához képest, az ottani társadalommal foglalkozó részekhez viszonyítva a terjedelem és a térképek száma több mint négyszeresére, a magyarító szöveg, ábrák, táblázatok, képek aránya 25%-ról 50%-ra nőtt úgy, hogy a fényképek új elemként bukkanak fel az atlaszban. Az új szemléletnek és a rendelkezésre álló adatoknak köszönhetően a Kárpát-medencével foglalkozó térképek száma 92-re, aránya az összes térképen belül közel 30%-ra emelkedett. Az 1980-as években a még a demográfia és a települések által uralt tematika ebben a kiadásban jóval kiegyenlítettebbé vált. Új, illetve hangsúlyozottabb elemként bukkan fel a népeségi és települési múlt bemutatása, a családi állapot, vallás, társadalmi tagozódás, az életkörülmények és az életminőség részletes térbeli elemzése.

A szakmai tudás, az elkötelezettség, a lelkesedés, a kiemelt stratégiai partner, a Központi Statisztikai Hivatal önzetlen adatszolgáltatása, szakmai közreműködése, továbbá az MTA és az ELKH sokrétű hozzájárulása mellett új kiadású nemzeti atlaszunk e kötetének megjelenését ezúttal is – a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően – a kormányzati támogatás tette lehetővé.

Végzőként ezúton szeretném megköszönni minden közreműködő intézmény, személy áldozatkész, önzetlen munkáját, kiemelten kormányunk és a KSH támogatását, mellyel lehetővé vált az MNA új kiadása *Társadalom* című kötetének megjelenése. A munkában érintett több száz alkotó nevében adok hangot azon reményünknek, hogy a kedves olvasók – határainkon innen és túl – haszonnal és örömmel fogják forgatni (nagy mérete ellenére) a nyomtatott kötetet, vagy olvassák, interaktív módon használják a digitális változatát az MNA honlapján. Bízunk benne, hogy segítségével jobban meg fogják ismerni hazánkat, a Kárpát-medence és azon belül országunk lakóit, településeit, általában a társadalmi környezetet, annak állapotát, az ott zajló társadalmi folyamatokat.

KOCSIS KÁROLY
az MTA rendes tagja,
a szerkesztőbizottság elnöke

Magyarország Nemzeti Atlasza (MNA)

www.nemzeti Atlasz.hu

Szerkesztőbizottság

Kocsis Károly (elnök)

Klinghammer István (tiszteletbeli elnök), Nemerkényi Zsombor (titkár),

Kincses Áron, Kovács Zoltán, Tóth Géza, Zentai László

Kartográfiai Tanácsadó Bizottság

Zentai László (elnök)

Bartos-Elekes Zsombor, Bottlik Zsolt, Buga László,

Elek István, Gede Mátvás, Gercsák Gábor, Györffy János,

Márton Mátvás, Orosz László, Török Zsolt Győző

MNA Társadalom kötet

Kötetszerkesztők

Kocsis Károly (főszerkesztő), Kovács Zoltán, Nemerkényi Zsombor, Kincses Áron, Tóth Géza

Fejezetszerkesztők

Bajmócy Péter, Bálint Lajos, Beluszky Pál, Boros Lajos, †Csatári Bálint, Dövényi Zoltán,

Kocsis Károly, Kovács Zoltán, Őri Péter, Pál Viktor, Szabó Laura, Székely Gáborné, Tátrai Patrik

Szakmai lektor

Probáld Ferenc, Gercsák Gábor

Nyelvi lektor

Kálóczy Katalin, Gercsák Gábor

Borítóterv

Mezei Gáspár – CSFK Földrajztudományi Intézet, Kuti Ildikó – Civertan Bt.

Arculatterv, tipográfia

Kuti Ildikó – Civertan Bt.

Sokszorosítás

Pannónia Nyomda Kft.

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a mű bővített, illetve rövidített változatainak kiadási jogát is. A kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül sem a teljes mű, sem annak valamely része semmiféle formában, semmiféle nyelven nem sokszorosítható és nem publikálható.

Felelős kiadó: Kiss László főigazgató
Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont, www.csfk.org
© CSFK Földrajztudományi Intézet, www.mtafki.hu, Budapest, 2021

A kiadvány megjelenéséhez támogatást nyújtott:
Magyarország Kormánya
Innovációs és Technológiai Minisztérium
Eötvös Loránd Kutatási Hálózat
Magyar Tudományos Akadémia

A kötet szerkesztésének lezárása: 2021. február 1.

ISBN 978-963-9545-55-7ö
ISBN 978-963-9545-63-2

MAGYARORSZÁG NEMZETI ATLASZA TÁRSADALOM

Szerzők	TÓTH GÉZA	HÁRÁNGUŞ, IULIA	SZABÓ BALÁZS
BAJMÓCY PÉTER	TÓTH PÁL PÉTER	HEGEDŰS VIKTOR	SZABÓ LAURA
BÁLINT LAJOS	TRÓCSÁNYI ANDRÁS	HORVÁTH ISTVÁN	SZENDE KATALIN
BELUSZKY PÁL	UZZOLI ANNAMÁRIA	ILCSIKNÉ MAKRA ZSÓFIA	SZÉKELY GÁBORNÉ
BOROS LAJOS	WÉBER ANDRÁS	JANKÓ FERENC	SZILASSI PÉTER
BRANYICZKINÉ GÉCZY GABRIELLA		JÁSZ ERZSÉBET	SZŰCS SÁNDOR
†CSATÁRI BÁLINT	Térkép- és ábrszerzők	KARDOS LAURA	TÁTRAI PATRIK
DÖVÉNYI ZOLTÁN	AGÁRDI NORBERT	KINCSES ÁRON	†THIRRING GUSZTÁV
EGEDY TAMÁS	BÁCSKAINÉ PRISTYÁK ERIKA	KISS TAMÁS	TINER TIBOR
FABULA SZABOLCS	BAJMÓCY PÉTER	KOCSIS KÁROLY	TOLNAI GÁBOR
FARAGÓ TAMÁS	BÁLINT LAJOS	KÓKAI SÁNDOR	TÓTH GÉZA
FARKAS JENŐ ZSOLT	BALIZS DÁNIEL	KOVÁCS ZOLTÁN	TÓTH PÁL PÉTER
GÁBRIEL DÓRA	BALOGH ANDRÁS	KOVALCSIK BALÁZS	TRÓCSÁNYI ANDRÁS
GÁL TAMÁS	BARANYAI OLGA	KOVALCSIK TAMÁS	UZZOLI ANNAMÁRIA
GULYÁS ÁGNES	BARTOS-ELEKES ZSOMBOR	KOVÁLY KATALIN	†VARGA E. ÁRPÁD
GYURIS FERENC	BELUSZKY PÁL	†KUBINYI ANDRÁS	VASÁRUS GÁBOR LÁSZLÓ
ILCSIKNÉ MAKRA ZSÓFIA	BENEDEK JÓZSEF	KÜCSÁN JÓZSEF	WÉBER ANDRÁS
JANKÓ FERENC	BERTUS ZOLTÁN	LADOS GÁBOR	ZUPANČIČ, JERNEJ
KINCSES ÁRON	†BOGNÁR ANDRÁS	LENGYEL ISTVÁN MÁTÉ	
KOCSIS KÁROLY	BOROS LAJOS	LENNERT JÓZSEF	Vezető térképészek
KOVÁCS ZOLTÁN	BOTTLIK ZSOLT	MAKAY ZSUZSANNA	KOCZÓ FANNI
KOVALCSIK TAMÁS	BRANYICZKINÉ GÉCZI GABRIELLA	MATLOVIČOVÁ, KVETOSLAVA	KOVÁCS ANIKÓ
KULCSÁR LÁSZLÓ	BRAUN LÁSZLÓ	MÁTÉ ZSOLT	MEZEI GÁSPÁR
LADOS GÁBOR	CSAPÓ TAMÁS	MOLDOVAN, CIPRIAN	NEMERKÉNYI ZSOMBOR
MAKAY ZSUZSANNA	†CSATÁRI BÁLINT	MOLNÁR JÓZSEF	
MONOSTORI JUDIT	CSERNICSKÓ ISTVÁN	MUCSINÉ ÉGERHÁZI LILLA	További térképészeti közreműködők
MURINKÓ LÍVIA	DEMETER GÁBOR	MURINKÓ LÍVIA	AGÁRDI NORBERT
NAGY GÁBOR	DÉZSI GYULA	NAGY GÁBOR	BÁLINT LAJOS
NAGY GYULA	DÖVÉNYI ZOLTÁN	NAGY GYULA	BARTOS-ELEKES ZSOMBOR
OBÁDOVICS CSILLA	EGEDY TAMÁS	NÉMETH ÁDÁM	BOTTLIK ZSOLT
ŐRI PÉTER	ELEKES TIBOR	ŐRI PÉTER	DEMETER GÁBOR
PÁL VIKTOR	FARKAS GYÖRGY	PÁL VIKTOR	SZABÓ RENÁTA
PÉNZES JÁNOS	FARKAS JENŐ ZSOLT	PÁLÓCZI GÁBOR	
PIRISI GÁBOR	FRISNYÁK SÁNDOR	PÁSZTOR ISTVÁN ZOLTÁN	Technikai munkatársak
SZABÓ LAURA	GÁL TAMÁS	PÉNZES JÁNOS	LACZKÓ MARGIT
SZÉKELY GÁBORNÉ	GULYÁS ÁGNES	PINTÉR JÁNOS	MAGYAR ÁRPÁD
SZILASSI PÉTER	GYŐRI RÓBERT	RÓBERT PÉTER	
TÁTRAI PATRIK	GYURIS FERENC	SIKOS T. TAMÁS	